

UVODNE NAPOMENE

Jedno od veoma bitnih i svakim danom sve značajnijih obeležja krivičnog prava posmatrano uopšte, jeste njegov sve izraženiji međunarodni karakter. Za razliku od stanja njegovog izrazito nacionalnog karaktera i karaktera najkonzervativnije grane prava koje je bilo njegovo obeležje sve do druge polovine prošlog veka, već se može konstatovati da pojava poznata pod imenom Međunarodno krivično pravo zauzima u sadašnjem krivičnom pravu njegovo centralno mesto. Razlozi takvog njegovog stanja su mnogobrojni, i u okviru istih posebno mesto pripada sve izraženijem internacionalnom karakteru kriminaliteta uopšte, a što se prevashodno manifestuje kod njegovih najtežih oblika. Slučaj npr. sa krivičnim delima trgovine belim robljem, opojnim drogama, falsifikovanjem novca i sl. čija je internacionalizacija posledica kako razvoja međunarodnog saobraćaja, migracije stanovništva iz ekonomskih, političkih i nekih drugih razloga, i dr. Zatim, i pored tako dostignutog stepena demokratičnosti društva kao celine, i pored toga što su slobode i prava čoveka i građanina uopšte podignuti na najveći pijadestal društvenih vrednosti svedoci smo i ovovremenog vršenja najtežih krivičnih dela međunarodnog karaktera. Na žalost, nisu retki slučajevi krivičnih dela genocida, ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i međunarodnog prava uopšte. Upravo zahvaljajući ovakvom karakteru stanja kriminaliteta, a imajući u vidu stepen društvene opasnosti ovih krivičnih dela za društvo kao celinu, svima je postalo kristalno jasno da se protiv ove rak-rane savremenog društva može boriti jedino međusobnom koordiniranom saradnjom subjekata koji pripadaju ne samo različitim državama već i međunarodnoj zajednici kao celini, odnosno nekim njenim područjima na polju te borbe, kao i stvaranjem takvih pravosudnih institucija koje će biti oslobođene svakog nacionalnog uticaja na samostalnost njihovog funkcionisanja. Međutim, ta saradnja, a time i borba kao celina mora da se odvija ne proizvoljno već na pravno regulisan način, tj. putem adekvatne pravne norme i njene adekvatne praktične primene, a što je upravo i jedan od ključnih razloga pojave i jačanja Međunarodnog krivičnog prava. Pojava, afirmacija i razvoj ove grane prava u funkciji je ostvarivanja dva cilja. Prvo, što efikasnije borbe ne samo protiv najtežih oblika kriminaliteta već i protiv kriminaliteta uopšte. Drugo, što je moguće veće zaštite proklamovanih, opšteprihvaćenih standarda po pitanju sloboda i prava učesnika krivičnog postupka uopšte. Adekvatna pravna norma i

njena takva praktična primena postiže se, pored ostalog, posmatrano sa aspekta Međunarodnog krivičnog prava, i putem raznih konvencija i drugih multilateralnih i bilateralnih ugovora koji, s obzirom na njihov karakter, sadrže elemente raznih pravnih sistema. Države koje imaju presudan uticaj na donošenje i sadržaj ovih ugovora unose u njih ono što je njima poznato i blisko, unose odredbe sopstvenog krivičnog prava, ali istovremeno i prihvataju rešenja drugih sistema. Na ovaj način, tj. upravo putem Međunarodnog krivičnog prava krivično pravo kao celina sve više gubi ne samo na svom nacionalnom obeležju već i na svojoj konzervativnosti. Ono postaje svakim danom sve mobilnije i univerzalnije, i to kako po sadržini tako i po granicama svoga delovanja. Jednom rečju, sve više postaje međunarodno.

U postupcima uobličavanja međunarodnih konvencija, ugovora i drugih izvora koji se mogu svrstati pod Međunarodno krivično pravo, akcenat se, s obzirom na prednje iznesene ciljeve, stavlja na postupak. U skladu sa ovim postupljeno je i u ovome radu. U istom je, pre svega reč o procesnom krivičnom pravu, a o materijalnom krivičnom pravu samo u onoj meri u kojoj je to nužno, i to samo u funkciji objašnjenja, odnosno razumevanja konkretnih odredbi procesnog prava.

Na kraju ovih uvodnih izlaganja dodajmo još dve stvari od značaja za shvatanje problematike koja čini predmet knjige. To su:

1. Budući razvoj Međunarodnog krivičnog prava kretaće se, sasvim opravdano, između dva suprotna stava, dve sasvim suprotne ideje koje se u krivičnopravnoj teoriji pripisuju njegovoj prirodi uopšte. Između ideje o potpunoj unifikaciji krivičnog prava i jedinstvene kriminalne politike, tj. ideje o ujednačavanju svih krivičnih zakona putem stvaranja obrasca jednog međunarodnog krivičnog kodeksa¹ sa jedne strane, odnosno, ideje po kojoj je stvaranje univerzalnog krivičnog prava i jedinstvene kaznene politike ne samo nemoguće već i potpuno nepoželjno² sa druge strane. Na današnjem, a još više na budućem stepenu razvoja međunarodnih odnosa postoje određeni, ne mali krivičnopravni problemi koji su manje više zajednički za sve narode i države, usled čega nastaje i nužnost njihovog rešavanja ako ne na isti onda na približno sličan način. Krivična dela ratnih

¹ Rafael Garofalo, *La criminologie*, Paris, 1905, str. 457-470.

² Radzinowicz, *International collaboration in criminal science the modern Approach to criminal law*, Collected Essays, London, 1945, str. 468.

zločina, genocida, zločina protiv čovečnosti i međunarodnog prava uopšte, kao i krivična dela organizovanog kriminaliteta sve više ukazuju ne samo na potrebu usvajanja međunarodnih krivičnopravnih normi za ova krivična dela već i ustanovljavanje jedne međunarodne pravosudne krivične institucije sa stvarnom nadležnošću upravo za ova krivična dela.

2. Najpotpuniji stepen ostvarivanja ciljeva svog postojanja Međunarodno krivično pravo doživljava u stalnom Međunarodnom krivičnom sudu. Svojim funkcionisanjem, pod uslovom da bude oslobođen bilo kakvog uticaja politike, ova međunarodna pravosudna institucija ne samo da će doprineti potpunoj afirmaciji Međunarodnog krivičnog prava već će predstavljati i osnovni garant realizacije ciljeva ove grane prava uopšte.

Prof. dr Stanko BEJATOVIĆ